

Samfundsøkonomisk analyse af FødevarerBankens aktiviteter i 2019

Indhold

1. Hovedkonklusioner.....	3
2. Hvad er FødevarerBanken?.....	4
3. Madfattigdom.....	4
4. Maden.....	5
4.1 Mindre madspild.....	6
4.2 Værdien af maden.....	6
4.3 Madpyramiden.....	7
4.4 Nærende måltider.....	8
5. Overskudsfødevarernes betydning.....	8
5.1 Tilfredshedsundersøgelse.....	9
6. Frivillige.....	9
6.1 Godt givet ud.....	9
7. Værdien.....	10
7.1 Logistikgebyr.....	10
7.2 Mindre forurening.....	11
7.3 Værdien for samfundet.....	11
8. Konklusionen.....	12
9. Litteratur.....	14

1. Hovedkonklusioner

- I 2019 indsamlede FødevarerBanken 1.350 tons overskudsmad, som ellers ville være blevet smidt ud og fordelt til socialt udsatte. Den indsamlede mad svarer til 32.148 enkeltpersoners eller 12.859 familiers årlige madspild, hvilket er det samme som det årlige madspild fra Slagelse. Den indsamlede mad har en værdi på 26,5 mio. kr., hvis tilsvarende fødevarer skulle være indkøbt til discountpris.
- Den indsamlede mad rækker til over 3,4 mio. måltider — dvs. 9.248 måltider pr. dag i et helt år — og de indsamlede mængder fisk samt frugt og grønt rækker dagligt til 616 portioner af det anbefalede indtag af fisk samt 1.481 portioner af det anbefalede indtag af frugt og grønt.
- FødevarerBanken har sparet samfundet for udledning af 1.945 tons CO₂-ækvivalenter ved at fordele overskudsmad, der ellers var blevet kasseret og dermed forhindret produktionen af nye fødevarer. Den sparede CO₂-mængde svarer til, at en personbil ville have kørt over 15,4 mio. km — eller 383 gange rundt om jorden.
- En frivillig i FødevarerBanken er i gennemsnit med til at indsamle 34 kg mad pr. time svarende til en værdi på 662 kr. eller 84 måltider.
- Modtagerorganisationerne modtager i gennemsnit mad for 2.081 kr. pr. levering. Holdes dette op mod det distributionsgebyr, de betaler, får de for 10,23 kr. mad pr. krone, de har betalt.
- Samlet set får samfundet mindst 1,96 kr. igen for hver krone, der investeres i FødevarerBanken. Dette er alene i form af sparede madudgifter for modtagerorganisationerne og sparet CO₂-udledning ved at anvende overskudsmaden frem for at producere nye fødevarer. Værdien af forbedret ernæring, sundhed og livskvalitet hos de socialt udsatte, der får glæde af maden, er ikke medregnet, og den faktiske værdi er derfor større.

2. Hvad er FødevarerBanken?

FødevarerBanken er en nonprofitorganisation, der indsamler overskudsmad fra fødevarerproducenter, landbrug, supermarkeder og grossister og fordeler det blandt organisationer, der arbejder for og med samfundets socialt udsatte – heriblandt børn, kriseramte kvinder og mænd, hjemløse, stofmisbrugere og psykisk syge.

Foreningen er opstået som svar på to samfundsproblemer: madspild og madfattigdom.

På den ene side smides der hver dag store mængder mad ud i fødevarersektoren. På den anden side er vi vidner til, at en større gruppe af socialt udsatte i Danmark har usikker adgang til fødevarer. Definition på usikker adgang til fødevarer er en manglende eller usikker adgang til at anskaffe eller spise tilstrækkelig mad af passende kvalitet under socialt acceptable omstændigheder. Det handler i bund og grund om at man har mad nok til familien - også i fx usikre og økonomisk pressede tider.

FødevarerBanken startede op i København i 2009 og udvidede i 2014 med en afdeling i Aarhus og i 2017 med en afdeling i Kolding. Det betyder, at FødevarerBanken i dag leverer mad i alle landets fem regioner.

3. Madfattigdom

I Danmark er der mindst 100.000 husstande, for hvem en tilstrækkelig, sund og nærende kost ikke er en selvfølge, fordi der ikke er råd. I forbindelse med projektet 'Food in Turbulent Times' (FiTT) har Københavns Universitet i samarbejde med Danmarks Statistik i 2015 gennemført en befolkningsundersøgelse, der undersøger, hvordan husholdninger i Danmark håndterer økonomisk pres og dermed nedskæringer på madbudgettet, og hvilke konsekvenser det har for kostens sundhed og for livskvaliteten. Undersøgelsen anslår, at godt 8 pct. af de danske husstande er ramt af usikker eller meget usikker adgang til fødevarer. Det er især folk med lave indkomster og enlige forsørgere, der rammes af usikker adgang til fødevarer. Det anslås at hver fjerde enlige forsørger samt mellem 31 og 48 pct. af de danske husholdninger, der modtager kontanthjælp, invalidepension eller dagpenge ikke har råd til tilstrækkelig sund og nærende kost (Holm et al., 2018).

Kost og ernæring er vigtig for både forventet levetid og livskvalitet. Det har bl.a. en stor betydning for udviklingen af de store folkesygdomme såsom hjertekarsygdomme, type 2-diabetes, kræft samt muskel- og skeletsygdomme. Mange kroniske sygdomme kan enten undgås eller udsættes ved ændringer i livsstil, hvor især kosten spiller en afgørende rolle i forebyggelsen af dårligt helbred (Lenoir-Wijnkoop et al., 2013). For eksempel har WHO anslået at ca. 30 pct. af alle kræfttilfælde i industrialiserede lande er relateret til ernæringsmæssige faktorer (WHO, 2003).

FiTT-undersøgelsen viser også, at blandt mennesker med usikker adgang til fødevarer er der tre gange så mange, som har en usund kost end i den øvrige befolkning. De, der rammes af nedskæringer på madbudgettet, forsøger at tilpasse deres fødevarerforbrug ved blandt andet at strække på maden, købe billigere fødevarer, sænke kvaliteten af deres mad, holde op med at invitere gæster, låne penge til mad eller blive afhængige af at få mad foræret af venner og familie. Blandt de adspurgte kvinder med usikker adgang til mad er der tre gange færre, som oplever at have høj livskvalitet end blandt de øvrige kvinder i undersøgelsen. For mændenes vedkommende er der 18 gange færre, der oplever høj livskvalitet. Blandt kvinder med usikker adgang til mad ses det ligeledes, at der er syv gange flere, som har en høj grad af psykologisk stress end blandt de øvrige kvinder i undersøgelsen. For mænds vedkommende er det 18 gange højere (Lund et al., 2018). Jo mere økonomisk pressede husholdningerne er, jo mere indgribende

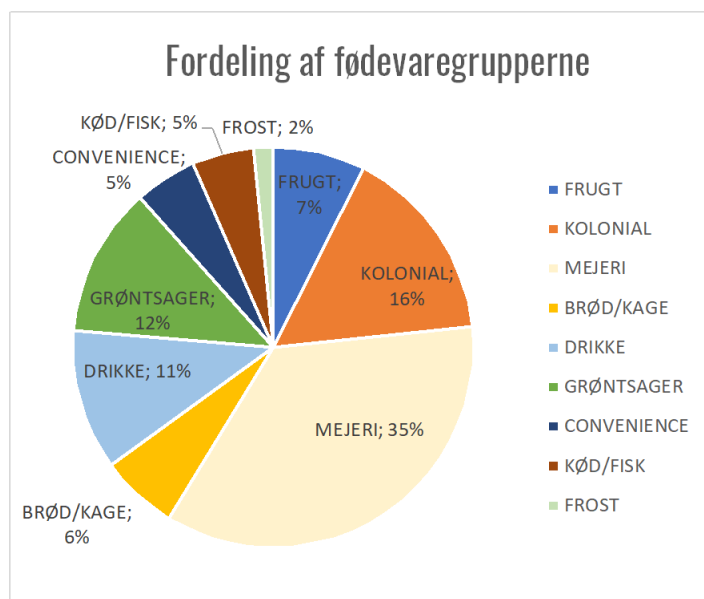
tilpasninger foretager de og jo stærkere en sammenhæng findes mellem usikker fødevareadgang og usund kost, lavt psykisk velvære og livskvalitet.

Undersøgelsen er gennemført af forskere ved Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi ved Københavns Universitet og er en af de første analyser, der undersøger fødevarerens sikkerhed i Danmark, hvilket generelt er et overset område i danske statistikker. Data er indsamlet i 2015, hvor S-SF-R regeringen havde afskaffet fattigdomsydelser og kontanthjælpsloftet. De er sidenhen blevet genindført, og det er derfor sandsynligt, at andelen af befolkningen som oplever usikker adgang til fødevarer i dag kan være større end registreret i FiTT-undersøgelsen. I Sundhedsprofilen for socialt udsatte i Danmark (2017) udarbejdet af Rådet for Socialt Udsatte vurderes det, at ca. 2.200 dødsfald hvert år kan relateres til et utilstrækkeligt indtag af frugt og grønt. Det svarer til ca. 4 pct. af alle dødsfald om året i Danmark. Det vurderes, at ca. 28 pct. af de socialt udsatte aldrig eller sjældent spiser frugt (Ahlmark et al., 2017). For mange af brugerne i FødevarerBankens modtagerorganisationer er behovet for sund og nærende mad udtalt, og der er derfor her potentiale for at fremme både den forventede levetid og livskvalitet gennem den indsamlede overskudsmad.

4. Maden

Hvert år indsamler FødevarerBanken enorme mængder overskudsmad, som alternativt var blevet smidt ud. Alene i 2019 blev det til i alt 1.350 ton indsamlede overskudsfødevarer. Den indsamlede overskudsmad inddeles i 9 kategorier: frugt, grøntsager, mejeri, kød og fisk, brød og kager, kolonial, drikke, frost og convenience. Den faktiske fordeling af disse fødevarer var i 2019 som illustreret i Figur 1. Det er især værd at nævne, at mejeriprodukter samt frugt og grøntsager udgør hhv. 35 pct., 7 pct. og 12 pct. af de indsamlede overskudsfødevarer året igennem. En af FødevarerBankens målsætninger er at bekæmpe madfattigdom, og derfor er typen og kvaliteten af den indsamlede overskudsmad et vigtigt element. Selvom mange af FødevarerBankens donorer giver økologisk overskudsmad, er dette ikke eksplicit kategoriseret grundet lovgivningen på området, hvor der stilles store krav til hvad, der må kaldes økologi, når maden overbringes til modtagerne. Da FødevarerBanken skal leve op til disse krav for at kategorisere maden som økologi, vil det medføre omkostninger, der vil betyde, at FødevarerBanken vil have færre midler til deres aktiviteter. Det er derfor ikke prioriteret at kunne kalde det økologi overfor modtagerne, selvom det dog reelt er økologiske overskudsfødevarer, der er tale om. Ser man på andelen af donorer, der udelukkende fremstiller økologiske produkter, var andelen af økologiske fødevarer 16,7 pct. pr. 2018.

Figur 1: Fordeling af indsamlede fødevarer, 2019-data

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

Derudover hører 19 pct. af alle indsamlede fødevarer til i kategorierne frugt og grøntsager (hhv. 7 pct. og 12 pct.). Som redegjort for i afsnittet om madfattigdom bidrager store dele af FødevarerBankens indsamlede fødevarer derfor alt i alt væsentligt i kampen mod madfattigdom — hvor sund og nærrende kost som bekendt er et vigtigt element.

4.1 Mindre madspild

De 1.350 tons indsamlede overskudsfødevarer er det samme som 32.148 enkeltpersoners årlige madspild jf. tabel 1, hvilket svarer til antallet af indbyggere i Slagelse by. Dog bliver der i gennemsnit smidt mindre mad ud pr. person, jo flere personer, der bor i en husstand. Ser man i stedet på en gennemsnitsfamilies årlige madspild, svarer den indsamlede mad til 12.859 familiers årlige madspild.

Tabel 1: Madspild

Ton fødevarer i alt	1.350 ton
Familiers årlige madspild	12.859 familier
Enkeltpersoners årlige madspild	32.148 personer

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data; familier består af 2 voksne og 1-2 børn

4.2 Værdien af maden

Værdien af de indsamlede overskudsfødevarer havde i 2019 en værdi på lidt under 26,5 mio. kr., som det fremgår af Tabel 2. Det svarer til en gennemsnitlig kilopris på 19,61 kr. Dette er ikke i alle tilfælde varernes købspris i supermarkederne, da denne værdi ikke er en realistisk substitut for modtagerorganisationerne. Beløbet er derfor beregnet ud fra det billigste alternativ til den type fødevarer, der i det konkrete tilfælde er tale om. Således er der en masse kvalitetsprodukter, der er indsamlet, men som i denne rapport er opgivet til prisen på en discountudgave af samme type fødevarer.

Tabel 2: Værdi af maden

Ton fødevarer i alt	1.350 ton
Værdi af indsamlet mad	26.472.916 kr.
Værdi pr. kg indsamlet mad	19,61 kr.

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

4.3 Madpyramiden

I 2011 udviklede FDB en ny udgave af den velkendte madpyramide. FDB's nye madpyramide er vist i Figur 2. Heraf fremgår det, at man ideelt set bør spise mest af groft brød — særligt rugbrød — og grøntsager. Ser man på andelen af disse indsamlede fødevarer hos FødevarerBanken, udgør grøntsager samlet set godt 12 pct¹. af den totale indsamlede mængde fødevarer. Den nye madpyramides midterste lag udgøres af mejeriprodukter, frugt og lyst brød. Disse typer af fødevarer udgør i 2019 sammenlagt 42 pct¹. af den totale indsamlede mængde fødevarer hos FødevarerBanken. Man kan indvende, at proportionerne burde være omvendte; således at det nederste lag udgjorde en større andel end det midterste lag. Det er imidlertid ikke muligt at kontrollere, hvilke typer af fødevarer, der dagligt bliver doneret. Men at madpyramidens nederste og midterste lag samlet udgør ca. 54 pct¹. af de indsamlede fødevarer, er i sig selv en vigtig faktor i forhold til FødevarerBankens bekæmpelse af madfattigdom i Danmark. Andelen af den indsamlede mad, der hører til madpyramidens øverste lag – der hovedsageligt omfatter kød – udgør i 2019 godt 5 pct. Det betyder, at ca. 59 pct¹. af den indsamlede mad indgår i ét af madpyramidens tre lag.

Figur 2: Madpyramiden

¹ Det bemærkes, at der i data ikke skelnes mellem groft brød og lyst brød, og de dermed ikke er medregnet.

4.4 Nærende måltider

Da FødevarerBankens aftagere typisk er organisationer, hvor brugerne har et særligt behov for næringsrig kost, virker det hensigtsmæssigt, at kun 11 pct. af det indsamlede hører til i kategorien drikkevarer. Derudover er det også værd at bemærke, at kun 5 pct. af de indsamlede fødevarer hører til kategorien convenience herunder forarbejdede fødevarer. Produkter i kategorien drikkevarer indeholder typisk meget sukker, mens forarbejdede fødevarer ofte indeholder uhensigtsmæssigt meget salt, og begge dele opfordrer Sundhedsstyrelsen til, at man er tilbageholdende i forhold til at indtage for meget af. Som det fremgår af Figur 1, er det ca. 41 pct¹. af de indsamlede overskudsfødevarer, der samlet set kan kategoriseres således, at de ikke umiddelbart indgår i FDB's madpyramide.

FødevarerBanken har et princip om at tage imod mindre sunde fødevarer, da disse stadig kan være stærkt tiltrængte hos de brugere, der ender med at få glæde af overskudsfødevarerne. Fordelingen af de donerede fødevarer kan delvist forklares ud fra, at fødevarer, der hurtigere bliver fordærvede, også i højere grad bliver doneret væk. Dette ses blandt andet ud fra de indsamlede andele af for eksempel mejeriprodukter samt frugt og grønt. Dermed er FødevarerBankens koncept veludtænkt i forhold til kampen mod madfattigdom og sikring af sund kost til modtagerorganisationens brugere. Som det fremgår af Tabel 3, indsamlede FødevarerBanken overskudsmad svarende til over 3,4 mio. måltider i 2019 – eller 9.248 måltider pr. dag. Antallet af måltider er baseret på en antagelse om, at et måltid, der er tilstrækkeligt nærende og tilstrækkeligt mættende, består af ca. 400 g. råvarer. Dette tal er FødevarerBanken kommet frem til i samarbejde med forskere fra DTU.

Tabel 3: Nærende måltider

Antal måltider i alt	3.375.538 måltider
Antal måltider pr. dag	9.248 måltider
Anbefalede daglige indtag af fisk	616 portioner pr. dag
Anbefalede daglige indtag af frugt og grønt	1.481 portioner pr. dag

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

Tabel 3 viser desuden hvordan de indsamlede overskudsfødevarer direkte påvirker væsentlige kostanbefalinger for mange hundrede mennesker hver dag. Ved at følge Sundhedsstyrelsens anbefaling om 50 gram fisk om dagen, kan 616 personer dagligt indtage den anbefalede mængde fisk, ud fra de i alt 11,2 ton fisk FødevarerBanken indsamlede i 2019. Samtidig indsamlede FødevarerBanken i 2019 frugt og grøntsager nok til at 1.481 personer dagligt kan indtage de 500 gram frugt og grønt, som Sundhedsstyrelsen anbefaler. Som nævnt i afsnittet om madfattigdom, har dette en forebyggende effekt på dødsfald forårsaget af for lidt frugt og grønt, hjertekarsygdomme og hjertedød. Dette er baseret på generelle vurderinger af kostens betydning for sundheden, foretaget af Sundhedsstyrelsen. Dermed er FødevarerBankens indsats et skridt på vejen mod bekæmpelsen af madfattigdom i Danmark.

5. Overskudsfødevarernes betydning

I 2018 foretog FødevarerBanken i samarbejde med ARGASURVEY en undersøgelse blandt 200 modtagerorganisationer. Undersøgelsen tegner et billede af, at der er enighed om, at de overskudsfødevarer, der bliver leveret fra FødevarerBanken, generelt er varierede og af høj kvalitet. Det er værdsat, at der er en pæn andel økologiske varer, og det er ligeledes værdsat, at de varierede råvarer, som er af god kvalitet, gør det muligt at tilberede mad, som man ellers ikke ville have mulighed for at tilberede. Hele 99 pct. af de adspurgte modtagerorganisationer er tilfredse eller meget tilfredse med deres samarbejde med FødevarerBanken.

5.1 Tilfredshedsundersøgelse

I foråret 2018 blev der udført den seneste tilfredshedsundersøgelse blandt FødevarerBankens modtagere. Overordnet svarer modtagerne, at de får meget, frisk og varieret mad. Særligt friskheden af de leverede varer er bemærkelsesværdig, da det som bekendt er overskudsfødevarer, der leveres af FødevarerBanken. 75 pct. af de adspurgte modtagerorganisationer svarer, at de er godt eller meget godt tilfredse med friskheden af varerne leveret af FødevarerBanken. Dette skal ses i lyset af, at 70 pct. af overskudsfødevarerne er varer med en relativt kort holdbarhed: frugt, grønt, kød, mejeri og brød.

Hele 90 pct. af modtagerne er tilfredse eller meget tilfredse med den leverede mængde, og 73 pct. svarer, at de er tilfredse eller meget tilfredse med variationen af de leverede fødevarer. Modtagerorganisationerne er derved overordnet set glade for den mad, som de modtager fra FødevarerBanken. Over 50 pct. af de adspurgte påpeger, at den leverede mad både sikrer billigere måltider samt sundere og mere varieret kost til brugerne.

Et interessant resultat af tilfredshedsundersøgelsen er, at 29 pct. af respondenterne får dækket mellem 50 og 100 pct. af deres fødevarerbehov fra de leveringer, som FødevarerBanken kommer med. Modtagerne er også blevet spurgt til, hvad der motiverer dem ved at modtage fødevarer fra FødevarerBanken. Hertil svarer 79 pct., at de motiveres af at bekæmpe madspild, og 43 % motiveres af at fødevarerne fra FødevarerBanken forbedrer sundheden hos brugerne. Sundhedseffekten hos brugerne kan alene besvares ud fra en 'mavefornemmelse'. Ikke desto mindre er det værd at hæfte sig ved, at de modtagere, der dagligt er i kontakt med brugerne, vurderer, at der er en form for positiv effekt. Da 59 pct. af de leverede overskudsfødevarer hører hjemme i FDB's madpyramide, kan modtagerorganisationerne udbyde relativ sund og nærende kost til dens brugere. Madpyramiden har til formål at vise, hvordan man kan spise sundt og leve op til de officielle kost anbefalinger, derved vil en modtager, der er 100 pct. dækket ind af leverancer fra FødevarerBanken, kunne tilbyde brugerne mad, der i grove træk lever 59 pct. op til de officielle kost anbefalinger. Dette er en væsentlig forbedring i forhold til udgangspunktet for brugerne hos FødevarerBankens modtagere. Det er derfor også relevant at forvente en eller anden form for positiv effekt på sundhed og livskvalitet af leverancerne, selvom effekten naturligvis kan være svær at redegøre for med andet end en 'mavefornemmelse'.

6. Frivillige

En organisation som FødevarerBanken ville ikke kunne eksistere uden de mange frivillige, der i 2019 sammenlagt lagde næsten 40.000 timers arbejde hos FødevarerBanken. De frivillige varetager forskellige opgaver, men især frivillige chauffører lægger mange timer. I 2019 blev det til cirka 769 frivillige chaufførtimer pr. uge. Havde dette været lønnet personale og ikke frivillige, ville det have kostet FødevarerBanken næsten 6 mio. kr. i lønninger alene i 2019 baseret på overenskomsten for chauffører. Det beløb ville for 2019 svare til ca. 41 pct. af FødevarerBankens samlede indtægter. Beløbet er så stort, at chaufførernes frivillige arbejde er afgørende for FødevarerBankens, da det er forudsætningen for, at overskudsfødevarerne kan blive hentet og videredistribueret til modtagerorganisationerne. På grund af de mange frivilliges store indsats, har FødevarerBanken samlet set knap 6 mio. kr. mere at indsamle og fordele overskudsfødevarer for.

6.1 Godt givet ud

Det kan betale sig at være frivillig i FødevarerBanken, da man hurtigt får noget ud af sin tid. I 2019 blev der indsamlet overskudsfødevarer til en gennemsnitlig værdi, der svarer til 662 kr. pr. frivilligtime, jf. tabel 4. Det svarer til 34 kg indsamlede overskudsfødevarer pr. frivilligtime. Da FødevarerBanken opererer med en

standard for ét nærende måltid, der indeholder råvarer svarende til 400 gram, har man som frivillig bidraget med 84 måltider, når man har arbejdet frivilligt for FødevarerBanken i én time.

Tabel 4: Frivillige

Indsamlet mad pr. frivilligttime	34 kg
Antal måltider pr. frivilligttime	84 måltider
Madværdi pr. frivilligttime	662 kr.

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

Derudover bliver man som frivillig mødt med glæde, når man kommer ud til de forskellige modtagere. I en undersøgelse foretaget af Økonomer Uden Grænser blandt en håndfuld udvalgte modtagerorganisationer, viser det sig i flere tilfælde, at det har stor betydning for brugerne af modtagerorganisationerne, at der er frivillige, der vil komme med mad til dem – i det hele taget er det af stor betydning, at der er mennesker, der vil bruge tid på disse socialt udsatte medmennesker.

7. Værdien

En organisation som FødevarerBanken skaber værdi for de instanser, der samarbejdes med. Selvom supermarkeder og andre typer af donorer ikke nødvendigvis sparer tid og penge på at donere deres overskudsfødevarer fremfor at arrangere affaldshåndteringen selv, så giver et samarbejde med FødevarerBanken en goodwill, der er værdifuld for donorerne. I dag kommer der mere og mere fokus på at begrænse madspild, og flere og flere forretninger forsøger på den ene eller anden måde at bidrage til begrænsningen. Det er en værdifuld egenskab, at man udadtil har mulighed for at udvise CSR og støtte op om kampen mod madspild og madfattigdom ved at være donor hos FødevarerBanken. I en undersøgelse lavet af YouGov for FødevarerBanken i september 2020 svarer 88%, at de mener, madspild er et problem i Danmark. Hele 77% svarer, at det har betydning for deres valg af fødevarer, om producentledet gør en aktiv indsats for at reducere madspild.

7.1 Logistikgebyr

Som tidligere nævnt er det en generel opfattelse, at de leverede overskudsfødevarer er varierede og af god kvalitet. Det er særligt værdsat, at der er økologi blandt fødevarerne. Det er også værdsat, at de varierede råvarer gør det muligt for brugerne at få retter, som de ellers ikke ville have fået. I visse tilfælde oplever modtagerorganisationerne, at brugerne oplever en tydelig positiv effekt af at komme regelmæssigt hos modtagerorganisationerne. Maden, samt fællesskabet omkring den, tilskrives en betydelig årsag til denne positive udvikling. Økonomisk nyder modtagerorganisationerne også godt af samarbejdet med FødevarerBanken. I 2019 var der et årligt logistikgebyr på 10.000 kr. forbundet med at modtage overskudsfødevarer via FødevarerBanken en gang om ugen. De adspurgte modtagerorganisationer fortæller, at de sparer penge på madbudgettet, selvom de skal betale et logistikgebyr til FødevarerBanken.

I 2019 havde den gennemsnitlige levering en værdi af 2.081 kr., jf. tabel 5. Dermed får modtagerorganisationerne stor værdi for logistikgebyret, idet de får mad for 10,23 kr. pr. betalt krone, og gebyret er dermed tjent ind allerede efter 5 leveringer.

Tabel 5: Modtagere og logistikgebyr

Madværdi pr. levering	2.081 kr.
Gebyr indtjent efter	4,8 leveringer
Madværdi pr. betalt krone	10,23 kr.

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

7.2 Mindre forurening

For samfundet som en helhed bidrager FødevarerBanken også positivt i klimakampen samt skaber øget værdi. Produktionen og transporten af fødevarer er forbundet med en forurenende udledning af CO₂, og det er denne forurening, FødevarerBanken blandt andet forsøger at imødegå i kampen mod madspild. Som det fremgår af tabel 6, har den omfordelte mad forhindret udledning af 2085 tons CO₂-ækvivalenter.

Ganske vist transporterer FødevarerBanken selv overskudsfødevarerne fra donorerne og ud til modtagerne, men forureningen fra denne aktivitet er relativt beskedent. I 2019 forurenede FødevarerBankens egen transport det, der svarer til 143 ton CO₂-ækvivalenter. Den mængde CO₂, FødevarerBanken selv udleder i forbindelse med viderefordelingen af overskudsfødevarerne, svarer således kun til 7 pct. af den CO₂-udledning, som samfundet spares for gennem FødevarerBankens arbejde med at indsamle overskudsfødevarer. Når FødevarerBankens egen forurening i forbindelse med transport af maden trækkes fra, er besparelsen stadig på hele 1.945 tons CO₂-ækvivalenter. For at sætte CO₂-besparelsen lidt i perspektiv, svarer det til, at en gennemsnitlig personbil vil kunne køre over 15,4 mio. km – dvs. den ville kunne køre jorden rundt ca. 383 gange, før den har forurennet lige så meget, som den mængde forurening FødevarerBanken sparer samfundet for.

Tabel 6: Mindre forurening

CO ₂ -ækvivalenter for maden	2.088 ton
Sparede CO ₂ -ækvivalenter, netto	1.945 ton
Værdi af sparede CO ₂ -ækvivalenter	217.825 kr.
Sparet CO ₂ i km	15.362.294 km
Jorden rundt for sparet CO ₂	383 gange

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

7.3 Værdien for samfundet

FødevarerBanken er i 2019 hovedsageligt finansieret af tilskud fra en række private fonde samt tilskud fra offentlige puljer og fonde. Herudover betaler modtagerorganisationerne et logistikgebyr mod at modtage en fast ugentlig levering af fødevarer. Samlet var den samfundsøkonomiske omkostning for FødevarerBankens aktiviteter 13,6 mio. kr. i 2019. I den samfundsøkonomiske omkostning for 2019, er der taget hensyn til afskrivninger ift. den nyetablerede afdeling i Kolding. Det vil sige, at eksempelvis de ny erhvervede aktiver indkøbt i forbindelse med etableringen af Kolding-afdelingen afskrives over en årrække.

For den samfundsøkonomiske omkostning får samfundet en række økonomiske gevinster igen. Modtagerorganisationerne sparede 26,5 mio. kr. på deres madbudget ved at modtage de overskudsfødevarer, som FødevarerBanken indsamlede. Ved at anvende overskudsmanden frem for at producere nye fødevarer, sparede FødevarerBanken samfundet for CO₂-udledning svarende til en værdi på knap 217.500 kr. Holder man de samfundsøkonomiske gevinster op mod omkostningerne, giver det, som vist i tabel 7, en social cost benefit ratio (SCBR) på 1,96. Det vil sige, at for hver krone der blev investeret i FødevarerBanken i 2019, fik samfundet 1,96 kroner igen. Det svarer til et afkast – det såkaldte social return on investment (SROI) – på 96 pct. At både SCBR og SROI er væsentligt højere end i 2018, skyldes til dels at FødevarerBanken i 2019 indsamler og uddeler flere tons friske overskudsfødevarer end i 2018. I 2019 bruges prisen for at udlede et ton CO₂ i 2018 på 112 kr.

Tabel 7: Samfundsøkonomisk værdi

<i>Samfundsøkonomiske omkostninger:</i>		
Omkostninger i alt	13.609.899	kr.
<i>Samfundsøkonomiske gevinster:</i>		
· Værdi af indsamlet mad	26.472.916	kr.
· Værdi af sparede CO ₂ -ækvivalenter	217.825	kr.
Gevinster i alt	26.690.741	kr.
Social cost benefit ratio (SCBR)	1,96	kr.
Social return on investment (SROI)	96	pct.

Kilde: Udregninger foretaget på baggrund af FødevarerBankens data

Grundet ressourcemæssige årsager er der ikke indsamlet tal, der kan belyse den samfundsøkonomiske gevinst forbundet med at de socialt udsatte får glæde af maden samt mere nærende måltider, bedre helbred og eventuelt mere livskvalitet. Disse gevinster udgør formentlig et væsentligt beløb, der ville have øget både SCBR og SROI. De angivne værdier, som FødevarerBanken skaber, skal derfor anses som en nedre grænse, idet den faktiske værdi vil være højere.

8. Konklusionen

FødevarerBanken indsamler overskudsmad og fordeler det til organisationer, der arbejder med socialt udsatte med det formål at bekæmpe madspild og madfattigdom. Denne rapport har analyseret FødevarerBankens bidrag til opfyldelse af denne målsætning samt den samfundsøkonomiske værdi af deres arbejde for 2019. FødevarerBanken indsamlede i 2019 1.350 tons overskudsmad, som ellers ville være blevet kasseret, og fordelte det til socialt udsatte. Det svarer til det årlige madspild for 32.148 enkeltpersoner eller 12.859 familier af to voksne og to børn. Derved har FødevarerBanken medvirket til at nedbringe madspildet i Danmark. Den indsamlede mad svarer til over 3,4 mio. måltider, dvs. 9.248 måltider pr. dag hver dag hele året. Størstedelen af fødevarerne – 59 pct. – indgår i madpyramiden og kan dermed betegnes som en vigtig del af et nærende måltid. Der blev eksempelvis indsamlet fisk svarende til 616 daglige portioner af det anbefalede indtag, samt frugt og grønt svarende til 1.481 daglige portioner af det anbefalede indtag. FødevarerBanken har dermed medvirket til at mindske madfattigdommen i Danmark. En stor del af arbejdsopgaverne hos FødevarerBanken udføres af frivillige, som sammenlagt bidrog med næsten 40.000 timers gratis arbejdskraft – eller i gennemsnit 769 timer pr. uge. En frivillig hos FødevarerBanken var i gennemsnit med til at indsamle 34 kg mad pr. time, de arbejdede. Det svarer til en værdi på 662 kr. eller 84 måltider. Modtagerorganisationerne modtager i gennemsnit mad for 2.081 kr. pr. levering, de modtager. Det svarer til at de modtager mad for 10,23 kr. for hver krone, de betaler i logistikgebyr, dermed er gebyret tjent ind efter kun fem leveringer. Når modtagerorganisationerne sparer penge på deres madbudget, kan pengene eksempelvis bruges på at supplere med ekstra madvarer, de ellers ikke ville have haft råd til, eller andre aktiviteter for deres brugere. Værdien af den indsamlede mad beløb sig til 26,5 mio. kr., hvis tilsvarende fødevarer skulle være indkøbt til discountpris. Dette beløb er den samfundsøkonomiske gevinst, der tilfaldt modtagerorganisationerne i form af en besparelse på deres madbudget. Derudover sparede omfordelingen af overskudsvarerne samfundet for udledning af 2.085 tons CO₂-ækvivalenter, idet det forhindrede produktionen af nye fødevarer til at dække modtagerorganisationernes behov. For at udlede samme mængde CO₂ skal en personbil køre over 15,4 mio. km, eller hvad der svarer til 383 gange rundt om jorden. Den samfundsøkonomiske gevinst af den mindskede CO₂-udledning udgjorde en værdi på knap 217.500 kr. Holdes de samfundsøkonomiske udgifter til driften af FødevarerBanken op mod de samfundsøkonomiske gevinster, som FødevarerBankens arbejde genererer, så svarer det til, at samfundet får mindst 1,96 kr. igen for hver krone, der investeres i FødevarerBanken. Dette er alene i form af sparede

madudgifter for modtagerorganisationerne og sparet CO₂-udledning ved at anvende overskudsmaden frem for at producere nye fødevarer. Værdien af forbedret ernæring, sundhed og livskvalitet hos de socialt udsatte, der får glæde af maden, er ikke medregnet, og den faktiske værdi er derfor større. Det kan dermed konkluderes, at FødevarerBanken bidrager med et samfundsøkonomisk overskud.

9. Litteratur

Uddybende pressemateriale – Food in Turbulent Times projektet. (2018) Retrieved from https://www.science.ku.dk/presse/nyhedsarkiv/2018/pres-paa-madbudgettet-er-koblet-til-usund-kost-og-daarligt-psykisk-helbred-imindst-100.000-danske-husstande/Uddybende_pressemateriale_FITT_december_2018.pdf

Holm, L., Nielsen, A. and Lund, T. B. (2018) 'Adapting to financial pressure on household food budgets in Denmark: associations with life satisfaction and dietary health', *Acta Sociologica*, (Accepteret, Under udgivelse).

Lund, T. B. et al. (2018) 'Food insecurity in Denmark-socio-demographic determinants and associations with eating-and health-related variables', *European Journal of Public Health*, 28(2). doi: 10.1093/eurpub/ckx121.

Forebyggelsespakke - Mad & Måltider, Fødevarestyrelsen (2018). Retrieved from <https://www.sst.dk/~media/7D265CA2071C40FF95589D5A55D9D22A.ashx>

Lenoir-Wijnkoop, I., Jones, P., Uauy, R., Segal, L., & Milner, J. (2013). Nutrition economics-food as an ally of public health. *British journal of Nutrition*, 109(5), 777 – 784.

Ahlmark, N., Sørnsen, I., Davidsen, M., & Ekholm, O. (2017). SUSY Udsat 2017 Sundhedsprofil for socialt udsatte i Danmark 2017 og udviklingen siden 2007. Rådet for socialt udsatte. Retrieved from [file:///C:/Users/annem/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/susy_udsat_2017%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/annem/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/susy_udsat_2017%20(1).pdf)

WHO. (2003). Diet, nutrition, and the prevention of chronic diseases: report of a joint WHO/FAO expert consultation (Vol. 916). World Health Organization.